

<http://dx.doi.org/10.15589/jnn20150113>

УДК 334 (477.73)

Г 85

PROBLEMS AND PROSPECTS OF SMALL AND LARGE ENTERPRISES COOPERATION IN INDUSTRY: REGIONAL ASPECT

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ МАЛИХ І ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОМИСЛОВОСТІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Nataliia V. Hryshyna

natalia.gryshyna@nuos.edu.ua

ORCID: 0000-0003-1768-750X

Н. В. Гришина,

викл.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

Abstract. In countries with a market economy the share of small enterprises in industry dominates the sector of big business. Such situation has developed historically during the production sphere development, when the small enterprises became large firms, having influence on the structural reforms in the national economies and vice versa, the structural reforms developed the large enterprises on the basis of small ones. The aim of the research is to consider the processes of cooperation and integration of small and large enterprises at the regional level and identify the ways of their activation. Describes organizational economic form in Ukraine's economy and the level of interaction of small and large enterprises in the sphere of industrial production of the Nikolaev region, as well as positive and negative trends regions. Studies have shown that it is necessary to form an economic model of industrial clusters, when small enterprises with a high degree of specialization are grouped around a large industrial enterprises, perform the order, perform export functions, take productive risks. It should also be noted that cooperation of major and small enterprises can become an effective means of improving the functioning of medium and large industrial enterprises that will be reflected in saving costs by minimizing the number of production facilities and sales operations, reduction of the technological cycle, the cheapening products. Modern stage of development of the domestic economy requires selection and formation of new organizational-economic systems development that would bring together all levels of functioning of the regional economy – from small enterprises to the industrial giants to improve their competitiveness, stability and profitability.

Keywords: small and large enterprises; region; industry; business forms.

Анотація. Розглянуто дослідження процесів взаємодії та інтеграції малих і великих підприємств на регіональному рівні. Визначено та обґрунтовано шляхи їх активізації.

Ключові слова: малі та великі підприємства; регіон; галузь; організаційно-економічні форми.

Аннотация. Рассмотрены исследования процессов взаимодействия и интеграции малых и больших предприятий на региональном уровне. Определены и обоснованы пути их активизации.

Ключевые слова: малые и большие предприятия; регион; отрасль; организационно-экономические формы.

REFERENCES

- [1] Varnalii Z.S. *Male pidpriemnytstvo: osnovy teorii i praktyky* [Small business: fundamentals of theory and practice]. Kyiv, Znannia Publ., issue 4, 2008. 432 p.
- [2] Dmitrichenko L.I., Khimchenko A.N. *Malyy biznes v sisteme predprinimatelstva* [Small business in the business system]. Donetsk, Kashtan Publ., 2005, pp. 123–145.
- [3] Rehionalnyi vymir sotsialno-ekonomichnoho rozvytku i zasady novoi rehionalnoi polityky (Regional dimension of socio-economic development and principles of new regional policy). *Analitychna dopovid Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen pry prezidentovi Ukrainy* (Analytical report of the National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine). Available at: <http://www.niss.gov.ua>.
- [4] Zatsarynskyi P.F. *Statystychnyi shchorichnyk Mykolaivskoi oblasti za 2012 rik* [Statistical Yearbook of Mykolayiv region over 2012]. Mykolaiv, Head Office of Statistics in Mykolayiv region, 2013. 639 p.
- [5] Osaulenko O.H. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine over 2011]. State Statistics Service of Ukraine, 2012. 558 p.
- [6] Usyk V. Indeks realizatsii potentsialu sektora maloho ta serednoho biznesu yak intehrovanyi pokaznyk otsinky rozvytku [Index of realization of the sector of small and medium business potential as an integrated

indicator of development]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Business and law], 2009, no. 9, issue 166, pp. 230–233.

- [7] Yatskevych I.V. *Orhanizatsiino-ekonomichni formy vzaiemodii maloho i velykoho pidpriemstva v telekomunikatsiinii sferi* [Business forms of small and large enterprises cooperation in the telecommunications]. Odesa, 2010, pp. 101–118.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток малого і великого бізнесу в Україні за сучасних умов може скласти основу стійкості національної економічної системи і внести істотний вклад у формування її конкурентоздатності. Проте, з огляду на передісторію економічного розвитку української держави, процес становлення малого і великого бізнесу має безліч проблем, які виникають як при формуванні ефективних механізмів державного регулювання, так і при поточному стані економіки у цілому, характеристик її технологічного, інноваційного розвитку, рівні тіньового сектора і рівні монополізації базових галузей промисловості.

Одним зі шляхів їх вирішення може стати активізація взаємодії малих і великих підприємств, що сприятиме розвитку підприємств малого бізнесу за умов кризи, підвищенню обсягів виробництва і реалізації їх продукції, подовженню періоду життєвого циклу бізнесу та забезпеченню його стійкого функціонування як конкурентоспроможного суб'єкта господарювання. Великі підприємства, в свою чергу, також очікують від такої співпраці позитивних результатів, серед яких можна відзначити мінімізацію кількості виробничих та збутових операцій, що впливають на зменшення витрат, скорочення технологічного циклу, здешевлення продукції тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасна теорія малих та великих підприємств є результатом наукової думки зарубіжних та вітчизняних науковців. Цю проблему вивчали Р. Кантільйон, А. Маршал, С. Сімсонді, Й. Шумпетер, Ф. Хайек та інші видатні дослідники. За останні роки опублікували низку наукових праць З. Варналій, Г. Васіна, Л. Воротіна, Л. Верховодова, М. Долішній, А. Даниленко, О. Кузьмін, М. Козоріз, В. Мікловда, А. Мельник, С. Мочерний, В. Павлов, С. Реверчук. Також слід відзначити внесок науковців у дослідження питань взаємодії малого і великого бізнесу, зокрема таких, як В. Кредісов, Д. Ляпін, В. Шпак, Т. Говорушко, О. Тимченко, Дж. Даннінг, Р. Коуз, Д. Стенворт, О. Уільямсон, А. Чандлер, Г. Клейнер та інші.

МЕТОЮ СТАТТІ є дослідження процесів взаємодії та інтеграції малих і великих підприємств на регіональному рівні та визначення шляхів їх активізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У країнах із ринковою економікою частка малих підприємств у промисловості переважає над сектором

великого бізнесу. Така ситуація склалася історично, в ході розвитку виробничої сфери, коли малі підприємства, розвиваючись, ставали великими фірмами, безпосередньо впливаючи на структурні перетворення в національних економіках. І навпаки, структурні перетворення створювали на базі малих підприємств великі. Великий бізнес має величезний потенціал підтримки малих фірм, який реалізується через широкий спектр форм господарської інтеграції. І справа тут не у «бажанні» керівників великих підприємств допомогти суб'єктам малого підприємництва, а в об'єктивних закономірностях великого сучасного виробництва, що вимагає стійкої та ефективної системи коопераційних зв'язків. На це вказує і світовий досвід. Зокрема, відомі науковці-економісти зазначають, що «... економіка західних країн базується на двох засадах – на великих організаційно-господарських структурах, з одного боку, та малому бізнесі – з іншого. Перша надає їй стабільності і керованості, відкриває шлях до великомасштабної реалізації науково-технічних новацій; друга створює конкурентне середовище, забезпечує виробництву гнучкість та індивідуалізацію» [7]. Саме великий бізнес зробив Німеччину найбільшою промисловою державою першої половини ХХ ст., США – найбільш розвиненою країною 20–60-х років, Японію – лідером останніх десятиліть» [7].

Динаміка соціально-економічного розвитку регіонів України засвідчила, що протягом 2013 р. післякризове відновлення відбувається недостатніми темпами (у частині регіонів навіть спостерігається значне падіння). Така тенденція стала наслідком уповільнення промислового зростання в індустріальних регіонах, зниження у переважній більшості областей темпів будівництва та подальшого погіршення показників зовнішньої торгівлі. Основними позитивними тенденціями розвитку регіонів за 2013 р. [5] є наступні:

1. Зростання обсягів сільськогосподарського виробництва. Так, по Україні за 2013 р. сільськогосподарське виробництво зросло на 5,1 % до відповідного періоду 2012 р. Найбільше зростання відбулось у Вінницькій (на 42,2 %), Хмельницькій (на 17 %), Херсонській (на 14,5 %) та Київській (на 12,4 %) областях. Найбільше зниження відбулось у АР Крим (на 15,4 %), Миколаївській (на 6,7 %), Дніпропетровській (на 4,6 %) та Донецькій (на 3,4 %) областях.

2. Зростання обсягів капітальних інвестицій. Так, по Україні за 2013 р. обсяги капітальних інвестицій зросли на 3 % до відповідного періоду 2012 р. Найбільше зростання обсягів капітальних інвестицій

було зафіксоване в АР Крим (на 97,2 %), Луганській (на 53,8 %), Чернігівській (на 52,3 %) та Вінницькій (на 50,8 %) областях.

3. Зростання показників реальної заробітної плати по всіх регіонах України. Так, реальна заробітна плата по Україні за 2013 р. зросла на 10,2 %. Найбільше зростання реальної заробітної плати відбулось в АР Крим (на 14,9 %), Київській (на 14,5 %), Волинській (на 13,5 %) та Львівській (на 11,4 %) областях.

4. У більшості регіонів України зменшується навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце. Так, навантаження незайнятого населення на одну вакансію у середньому по Україні з 10,4 % станом на початок 2013 р. зменшилось на початок квітня до 7,7 %.

Водночас, основними негативними тенденціями розвитку регіонів України за 2013 р. стали такі:

1. Зниження показників промислового виробництва. Так, по Україні промислове виробництво скоротилось на 4,2 % до відповідного періоду 2012 р. Найбільше зниження промислового виробництва мало місце у Луганській (на 11,8 %), Чернігівській (на 9,2 %), Донецькій (на 9 %), Івано-Франківській (на 7,2 %) та Харківській (на 5,2 %) областях.

2. Зниження обсягів будівництва. Так, по Україні за 2013 р. зниження обсягів будівельних робіт склало 16,2 % у порівнянні з аналогічним періодом 2012 р. Найбільше зниження відбулось у м. Київ (на 29,1 %), Рівненській (на 70,9 %), Донецькій (на 27,8 %) та Миколаївській (на 26,2 %) областях.

3. Продовжує погіршуватись сальдо зовнішньоторговельної діяльності. Так, за підсумками січня–березня 2013 р. від'ємне сальдо зовнішньоторговельної діяльності України склало 1,99 млрд дол. Серед регіонів України найгіршим є сальдо зовнішньоторговельної діяльності м. Київ (–2,7 млрд дол.), Київської (–564 млн дол.), Одеської (–278 млн дол.) областей та АР Крим (–331,3 млн дол.).

У першому кварталі 2013 р. у більшості регіонів України темпи імпорту товарів зростають швидше, ніж експорту. Найбільше зростання імпорту було зафіксоване в АР Крим (на 135,4 %), у Миколаївській (на 71,1 %), Херсонській (на 39 %) та Волинській (на 23,5 %) областях. Це пов'язано з кризовими явищами на світових ринках, куди постачались вироби української добувної та металургійної галузей.

4. Зростає заборгованість із виплати заробітної плати. Так, станом на травень з початку 2013 р. заборгованість із виплати заробітної плати загалом по Україні зросла на 162,5 млн грн. Найбільше зростання заборгованості з початку року по травень 2013 р. було зафіксовано у Київській (на 125,4 млн грн) та Донецькій (на 43,8 млн грн) областях.

5. У більшості регіонів України продовжує погіршуватись демографічна ситуація. Загалом населення

України протягом січня–березня 2013 р. скоротилось на 53138 осіб [5].

Отже, для більшості регіонів залишаються невирішеними проблеми значної диспропорційності місцевого соціально-економічного розвитку, неспроможності влади та бізнесу ефективно використовувати наявний на регіональному та місцевому рівнях ресурсний потенціал для активізації сталого зростання. Не стала тут виключенням і Миколаївська область.

Миколаївська область – один із високорозвинених індустріальних регіонів України. Для промислового комплексу області характерна висока концентрація підприємств у південному (суднобудування, машинобудування, кольорова промисловість) та північному регіонах (електроенергетика, машинобудування). У загальнодержавному поділі на частку промислового комплексу області припадає 2,5 % реалізованої промислової продукції. В обсязі галузей виробництва України питома вага виробництва електроенергії області відповідно займає 3,1 %, металургійного виробництва та виробництва металевих виробів – 2,3 %, машинобудування – 5,1 %, легкої промисловості – 7,1 %, харчової промисловості – 3,5 %.

Як свідчать статистичні дані, у січні–листопаді 2014 р. проти аналогічного періоду минулого року обсяг промислового виробництва в області зменшився на 3,5 %. Зниження спостерігалось у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 12,6 % (у т. ч. у виробництві електроенергії – на 16,2 %) та у переробній промисловості – на 1,1 %. Водночас зріс обсяг продукції у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – на 0,3 %. У більшості галузей переробної промисловості зафіксовано спад. У виробництві харчових продуктів і напоїв обсяг продукції знизився на 4,8 %, за рахунок його скорочення у виробництві олії та тваринних жирів – на 15,1 %, молочних продуктів – на 9,3 %, виробництві м'яса та м'ясних продуктів – на 5,6 %, напоїв – на 5 %, переробленні та консервуванні фруктів і овочів – на 1,6 %. Водночас у виробництві продуктів борошно-мелю-круп'яної промисловості одержано приросту на 6,7 %, переробленні та консервуванні риби – на 35,5 % та у виробництві інших харчових продуктів – на 50,2 %, що зумовлено розпочатим з жовтня 2014 р. виробництвом бурякового цукру. Зменшився обсяг продукції у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічної діяльності – на 8 %, у металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів (крім машин і устаткування) – на 4,2 %, у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – на 4 %, у машинобудуванні (крім ремонту та монтажу машин і устаткування) – на 3,4 %.

Така негативна динаміка обсягів промислового виробництва обумовила і негативні фінансові

результати діяльності великих і середніх підприємств за 2013 р. (табл. 1). Так, у цілому за цей період у промисловості майже кожне друге підприємство мало збиток, найбільша їх кількість у сферах постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (61,1 % до загальної кількості підприємств); у добувній промисловості (38,5%).

Таблиця 1. Фінансові результати великих і середніх підприємств за видами промислової діяльності Миколаївської області за 2013 р.

Галузі	Фінансовий результат до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток		Кількість збиткових підприємств до загальної кількості підприємств, %	
		тис. грн	у % до 2012 р.	тис. грн	у % до 2012 р.	2013 р.	2012 р.
Промисловість	111512,3	809809,0	70,9	698296,7	134,2	36,0	38,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-27642,4	9474,8	193,3	37117,2	195,7	38,5	38,2
Переробна промисловість	292206,2	729398,9	70,9	437192,7	106,1	35,8	38,2
Металургійне виробництво	166306,5	276899,8	117,3	110593,3	728,5	37,2	41,5
Машинобудування	83900,9	132511,2	73,3	48610,3	18,5	40,0	37,3
Виробництво меблів	-8058,1	35424,3	87,7	43482,4	456,9	32,7	36,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-120005,1	67041,2	63,5	187046,3	340,9	61,1	65,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-33046,4	3894,1	95,4	36940,5	108,1	30,5	37,0

Слід зазначити, що саме співпраця великих і малих підприємств може стати дієвим засобом покращення функціонування середніх і великих промислових підприємств, що відобразиться в економії витрат за рахунок мінімізації кількості виробничих та збутових операцій, скороченні технологічного циклу, здешевленні продукції тощо.

У діяльності малих підприємств Миколаївської області спостерігається неоднозначна динаміка (табл. 2). Як свідчать статистичні дані, внаслідок руйнівного впливу кризових явищ 2011–2013 рр., у регіоні протягом останніх років значно зменшилось створення середніх підприємств, а саме на 7,03 %, але позитивною тенденцією є створення малих підприємств на 21,6 % у 2012 р. порівняно з 2011 р.

Таблиця 2. Динаміка малих та середніх підприємств Миколаївської області за 2011–2013 рр.

Підприємства	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Відхилення, %	
				2012–2011 рр.	2013–2012 рр.
Великі	12	12	10	0	-16,60
Середні	414	384	357	7,25	-7,03
Малі	8059	9802	10400	21,60	6,10
з них мікропідприємства	6715	8538	9173	27,15	7,43

Не є задовільними і фінансові результати діяльності суб'єктів малого підприємництва Миколаївського регіону. Протягом 2012–2013 рр. спостерігалася тенденція підвищення збитковості малих підприємств

Миколаївської області. У 2012 р., порівняно з 2011 р., малі підприємства одержали збитків на 684761,9 грн. Вивчення розвитку малого підприємництва, з точки зору їх функціонування у різних секторах економіки за видами економічної діяльності, дозволило оцінити зміни фінансових результатів підприємств за різними видами економічної діяльності (рис. 1).

Якщо взаємодія малого і великого підприємств базується на одержанні взаємної вигоди і носить стійкий характер, то між ними утвориться економічний симбіоз, що являє собою союз малого і великого підприємств – партнерів по бізнесу, взаємовигідний для обох сторін. Взаємовідносини, що виникають між малими і великими підприємствами після інтеграції, призведуть до створення і формування організаційно-економічних форм [1].

Розглядаючи економічний зміст інтеграційної взаємодії малого і великого підприємств, можна зазначити, що на базі великих підприємств найчастіше виникають такі організаційно-економічні форми в економіці України, як франчайзингові, венчурні, аутсорсінгові, субконтрактингові (рис. 2).

Субконтрактинг – різновид ділового партнерства, який передбачає таку кооперацію малих підприємств, при якій велике підприємство на основі договору (контракту) розміщує замовлення, визначає специфікацію виробів, надає сировину або напівфабрикат для подальшого перероблення, а виконавці (малі підприємства) здійснюють часткове або завершальне

оброблення наданого матеріалу. При цьому велике підприємство може укласти контракт або на виробництво готового виробу без власної участі в його виробництві (комерційний варіант), або на участь

малих підприємств в окремих стадіях технологічного процесу (виробничий варіант). Основний напрям діяльності центру субконтрактації – розвиток взаємовідносин між малими і великими підприємствами.

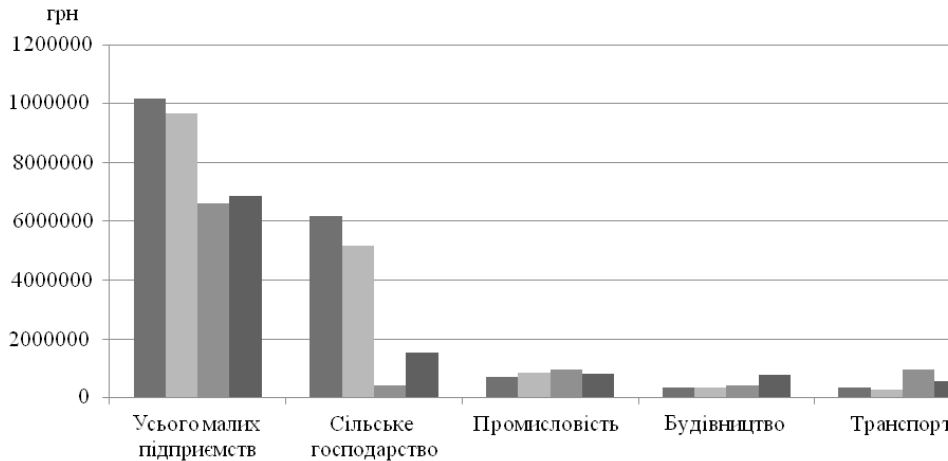

Рис. 1. Динаміка рівня фінансових результатів до оподаткування малих підприємств у Миколаївській області: ■ – прибуток у 2012 р.; □ – прибуток у 2013 р.; ■ – збиток у 2012 р.; ■ – збиток у 2013 р.

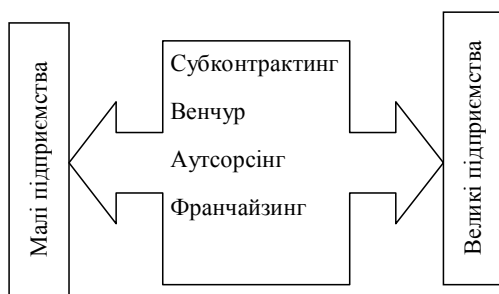

Рис. 2. Основні форми взаємодії малого та великого підприємств

Особливо широко цей спосіб ділового партнерства малих і великих підприємств розповсюджений на Заході. Наприклад, у Канаді приблизно третина робочої сили зайнята на виробництві за субконтрактами. У США у швейній промисловості на її частку доводиться біля третини всього виробництва. Так звані джобери (роботодавці) купують матеріал, забезпечують розкрій і передають напівфабрикат малим фірмам, які завершують виготовлення готового одягу. За цією ж системою працює біля 70 % підприємств швейної промисловості Японії [1].

Особливий інтерес становить взаємодія малих та великих підприємств на основі аутсорсінгової організаційно-економічної форми. В основі аутсорсінга лежить пошук варіантів передачі на виготовлення частини виконуваного замовлення іншим виконавцям за умови, що це буде дешевше за самостійне виконання даної роботи. Аутсорсінгова організаційно-економічна форма допомагає підприємствам розв'язати проблеми функціонування і розвитку в ринковій економіці шляхом скорочення витрат, збільшення пристосованості до умов зовнішнього

середовища, поліпшення якості послуг, зменшення ризику.

Як показує зарубіжний досвід, ефективним засобом розвитку і стимулювання малого підприємства є франчайзинг (англ. franchising – особлива система відносин партнерства та бізнесу, за якої користуються привілеями) – змішана форма великого і малого підприємств, за якої великі корпорації, «батьківські» компанії (франчайзери), укладають договір із малими фірмами, «дочірніми» компаніями, бізнесменами (франчайзі) на право, привілеїв діяти від імені франчайзера [3]. Франчайзинг як система ведення бізнесу створює сприятливі передумови для малого підприємства скористатися можливостями великих підприємств.

Венчурне підприємство – мале підприємство, яке займається науковими дослідженнями, інженерними розробками, створенням і впровадженням нововведень, у т. ч. за замовленнями великих фірм і державними субконтрактами. Важливе місце в інноваційній діяльності займають пріоритетні напрями – науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визнані, спрямовані на забезпечення потреб суспільства. Швидкому поширенню нововведень сприяють різноманітні форми контактів і співробітництва між малими венчурними і великими підприємствами. Метою таких контактів є одержання необхідної інформації про нові дослідження і розробки, або придбання прав на їхнє використання. При співробітництві великі підприємства частіше за все на початковій стадії розробки нововведення дають малим венчурним підприємствам позики в обмін на докладну інформацію про їхні розробки.

ВИСНОВКИ

1. Рівень взаємодії малих та великих підприємств у сфері промислового виробництва окремого регіону за умов національної економіки можливий при реалізації комплексу наступних заходів, основними серед яких мають бути:

- створення на регіональному рівні центрів підтримки взаємодії малого та великого бізнесу;
- активізація різних форм фінансової підтримки інноваційної діяльності великих і малих підприємств у процесі їх взаємодії (пільгове оподаткування, субсидії, залучення фінансових фондів великих компаній);
- формування економічних моделей промислових кластерів, коли малі підприємства з високим

ступенем спеціалізації групуються навколо великого промислового підприємства, виконують його замовлення, виконують експортні функції, беруть на себе виробничі ризики тощо;

– підвищення державної підтримки (організаційної, правової, фінансової) ділової взаємодії малих і великих промислових підприємств.

2. Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки вимагає вибору і формування нових організаційно-економічних систем розвитку, які об'єднували б всі рівні функціонування економіки регіону – від малих підприємств до промислових гігантів з метою підвищення їх конкурентоспроможності, стабільності і прибутковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- [1] **Варналій, З. С.** Мале підприємництво: основи теорії і практики [Текст] : навч. посібник / З. С. Варналій. – 4-те вид. – К. : Знання, 2008. – 432 с.
- [2] **Дмитриченко, Л. И.** Малий бізнес в системі підприємництва [Текст] : монографія / Л. И. Дмитриченко, А. Н. Химченко. – Д. : Каштан, 2005. – С. 123–145.
- [3] Регіональний вимір соціально-економічного розвитку і засади нової регіональної політики [Електронний ресурс] : аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень при президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
- [4] Статистичний щорічник Миколаївської області за 2012 рік [Текст] / ред. П. Ф. Зацаринського ; відповід. за випуск Н. Ю. Рошко. – Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2013. – 639 с.
- [5] Статистичний щорічник України за 2013 рік [Текст] / за ред. О. Г. Осауленко. – Державна служба статистики України, 2012. – 558 с.
- [6] **Усик, В.** Індекс реалізації потенціалу сектора малого та середнього бізнесу як інтегрований показник оцінки розвитку [Текст] / В. Усик // Підприємництво, господарство і право : науковий журнал. – Д., 2009. – Вип. 9 (166). – С. 230–233.
- [7] **Яцкевич, І. В.** Організаційно-економічні форми взаємодії малого і великого підприємства в телекомунікаційній сфері [Текст] : монографія / І. В. Яцкевич. – О., 2010. – С. 101–118.

© Н. В. Гришина

Надійшла до редколегії 17.11.2014

Статтю рекомендує до друку член редколегії ЗНП НУК
д-р екон. наук, проф. *І. О. Іртіщєва*